

נייר עמדה בנושא:

עלייה מצפון אמריקה בסמוך לאירועי 7 באוקטובר 2023 ולאחריהם¹

פרופ' סבטלנה צ'אצ'אשווילי-בולוטין, ד"ר רות תלמי-כהן,

גב' נחמה אפרתי וגב' דורית מאירפלד

מרץ 2026

---

¹ נייר עמדה זה נכתב במסגרת מחקר רחב היקף העוסק בעולים ובתהליכי העלייה לישראל מאז תחילת שנת 2022 ועד 2025, ומומן על ידי הקרן הלאומית למדע (ISF), מענק מס' 3353/24.

תוכן העניינים

3.....	תקציר מנהלים.....
4.....	עיקרי ההמלצות.....
6.....	1. רקע ומטרות.....
8.....	2. מתודולוגיה.....
8.....	3. ממצאים: תמונת מצב כפי שהיא מתוארת על ידי העולים.....
9.....	3.1 המלחמה כרז למימוש רצון עלייה קיים.....
9.....	3.2 זיקה מוקדמת לישראל כגורם מאפשר עלייה בתקופת מלחמה.....
10.....	3.3 קליטה במציאות של שגרת חירום מתמשכת.....
10.....	3.3.1 "הלם הממ"ד": מפגש ראשון עם שגרת החירום בישראל.....
11.....	3.3.2 התמודדות עם אתגרי שפה ובירוקרטיה תחת אש.....
11.....	3.3.3 המורכבות עבור משפחות עם ילדים.....
11.....	3.3.4 עומס רגשי וצריכת חדשות.....
12.....	3.4 שותפות גורל עם החברה הישראלית והעמקת תחושת השייכות.....
12.....	3.5 זהות יהודית וישראל כמקום טבעי לחיים יהודיים.....
13.....	3.6 בין ישראל לתפוצות: קשרים משפחתיים וחברתיים של עולים בזמן מלחמה.....
14.....	3.7 קהילת עולים ותיקים מצפון אמריקה כמערכת קליטה בלתי פורמלית.....
15.....	3.8 אתגרים במפגש עם מערכות הקליטה בישראל.....
16.....	4. תובנות רחב למדיניות.....
18.....	5. המלצות – כיווני פעולה לקליטה במציאות של מלחמה.....
18.....	5.1 שילוב תדרוך חירום כחלק בלתי נפרד מן הקליטה הראשונית.....
18.....	5.2 יצירת מנגנון ליווי ותיווך לעולים בשנה הראשונה.....
19.....	5.3 התאמת מענים למשפחות עם ילדים במציאות של אזעקות ושגרת חירום.....
19.....	5.4 עבודה משותפת עם קהילות מוצא דוברות אנגלית כתשתית קליטה.....
19.....	5.5 חיזוק תחושת השייכות באמצעות שותפות בחיי היומיום בזמן חירום.....
20.....	5.6 התאמת שירותים לעולים בעלי פרופיל תעסוקתי גלובלי.....
20.....	5.7 קידום לימודי עברית טרם העלייה ובמהלכה לשם השתלבות תעסוקתית וחברתית מיטבית.....
20.....	5.8 פישוט ודיגיטציה של תהליכי קליטה.....
21.....	5.9 חיזוק רשתות תמיכה לעולים בתקופות של מתיחות עם קרובי משפחה וחברים מהתפוצות.....

נייר עמדה בנושא: עלייה מצפון אמריקה בסמוך לאירועי 7 באוקטובר 2023

פרופ' סבטלנה צ'אצ'אשווילי-בולוטין, ד"ר רות תלמי-כהן,

גב' נחמה אפרתי וגב' דורית מאירפלד

תקציר מנהלים

נייר עמדה זה בוחן את חוויית העלייה מארצות הברית ומקנדה לישראל בשנים 2023–2025, בסמוך לאירועי 7 באוקטובר ולאחריהם, כפי שבאה לידי ביטוי בראיונות עומק עם עולים. מטרת המסמך היא לתאר ולנתח את חוויית הקליטה בתקופה זו מנקודת מבטם של העולים, ולבחון את השלכותיה על תהליכי הקליטה בפועל ועל התאמת המדיניות למציאות של חירום מתמשך. נקודת המוצא של המסמך היא כי עלייה בתקופת מלחמה אינה דומה לעלייה בתקופה של שגרה, אלא היא מצב קליטה מובחן, שבו העולים והמערכת פועלים במציאות של שגרת חירום מתמשכת. עבור המרואיינים העלייה אינה נתפסת כבריחה ממצוקה מיידית בארץ המוצא, אלא כהכרעה זהותית ומשפחתית ארוכת טווח וכמעשה של שיבה הביתה. מהלך זה יוצר מפגש מורכב בין פרויקט חיים אישי לבין חברה הנתונה בעצמה במשבר, ומעמיד את העולים בפני אתגר כפול: קליטה במדינה חדשה לצד התמודדות עם אי־ודאות ביטחונית, עומס רגשי ושיבוש שגרת החיים האזרחית.

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה², בין השנים 2023–2025 עלו לישראל 9,137 עולים מצפון אמריקה - 8,362 מארצות הברית ו-775 מקנדה. רובם עלו בשנים 2024–2025, בעיצומה של לחימה ואי־ודאות ביטחונית וחברתית. מספר זה מהווה כ-0.14% מכלל היהודים החיים בצפון אמריקה, המוערכים בכ-6.7 מיליון³. נתון זה מצביע על כך שמדובר בקבוצה קטנה מאוד בהשוואה לאלו שנשארו בצפון אמריקה.

המסמך מבוסס על 25 ראיונות עומק עם קבוצה הטרוגנית של עולים בגילי 20 עד 75. עם זאת, רוב המרואיינים הם משפחות בגיל עבודה, בעלות השכלה אקדמית או הכשרה מקצועית, אשר חלקן כבר השתלבו בשוק העבודה בישראל ואחרות ממשיכות לפעול בזירה הבין-לאומית.

² בשנים 2023–2025 עלו לישראל 9,137 עולים, רובם לאחר 2024 בהתאם לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. ראו: נושאים עלייה לישראל.

³ על פי נתוני דלה-פרגולה, בשנת 2024 חיו בצפון אמריקה כ-6,700,000 יהודים.

DellaPergola, S. 2026a. World Jewish population 2024. In American Jewish Year Book 2024, ed. A.Dashefsky and I. Sheskin. Cham: Springer (forthcoming)

הממצאים מצביעים על דפוסים חוזרים הן בתהליכי קבלת ההחלטה לעלות והן בחוויית הקליטה, כפי שהם מתעצבים תחת תנאים של מלחמה מתמשכת. מן הראינות עולה כי העולים עצמם תופסים את העלייה בתקופה זו כמהלך ערכי, זהותי ומשפחתי, ולא כתגובה למצוקה מיידית. המלחמה עצמה פועלת כמאיץ למימוש ההחלטה. בה בעת, העלייה וההסתגלות בישראל בתנאים של חירום מתמשך חושפות פער בין כוונות המדיניות לבין יישומן בפועל ובין זמינות השירותים לבין מימושם. פער זה מתחדד במיוחד בקרב עולים בעלי הון אנושי גבוה ומוטיבציה ערכית, שכן ההנחה כי יסתדרו בכוחות עצמם מובילה בפועל לצמצום התמיכה המוצעת להם.

העלייה מצפון אמריקה נתפסת בחברה הישראלית כעלייה איכותית, והעובדה שהאנגלית שגורה בפיהם מחזקת את ההנחה כי קליטתם תהיה מהירה ופשוטה יחסית. אף על פי כן, הנחות מוקדמות אלו אינן משקפות בהכרח את המציאות המורכבת של חוויית העלייה והקליטה. בהקשר זה, גם העובדה שהעלייה נעשית מבחירה ערכית ואידאולוגית אינה מפחיתה מן המורכבות של התהליך או מן הקשיים המלווים אותו. נהפוך הוא, היא חושפת את המתח שבין רמת המוטיבציה הגבוהה של העולים והנכונות לשלם מחירים אישיים לבין האופן שבו מערכת הקליטה פוגשת את העולים שהגיעו מתוך תחושת מחויבות ולא כתוצאה ממצוקה מיידית. בהתאם לכך, המענים המוצעים אינם תמיד מותאמים לצורכיהם הייחודיים.

התובנות העולות מן המחקר רלוונטיות לא רק לעלייה בתקופת מלחמה, אלא לכל עלייה הנעשית בעיצומו של משבר או בתקופות של אי־ודאות ועומס רגשי ותפקודי. במובן זה, נייר העמדה מבקש להאיר לא רק את סוגיית הקליטה בזמן מלחמה, אלא גם את האתגרים הייחודיים של קליטה בתקופות מעבר והתאוששות, ולהציע על בסיס זאת המלצות מדיניות מותאמות למציאות של חירום מתמשך.

עיקרי ההמלצות

- **הכרה בעלייה בעת מלחמה כמצב קליטה מובחן**, המחייב התאמות במדיניות הקליטה ובאופן הפעלת השירותים.
- **התאמת תהליך הקליטה למציאות של שגרת חירום**, כולל שילוב תדרוך חירום לעולים חדשים וחיזוק מנגנוני ליווי ותיווך בתקופת הקליטה הראשונית. יש לשים דגש מיוחד על התאמת מענים למשפחות עם ילדים במציאות של שגרת חירום.
- **הכרה בתפקידן הלא פורמלי של קהילות עולים ותיקים וחדשים מצפון אמריקה בתהליך הקליטה** ובחשיבות שילובן בהנגשת מידע לעולים החדשים ובתמיכה בהם.

- **קידום מפגשים בין עולים לבין החברה הישראלית המקומית הרחבה** במסגרות שנוצרו בתקופת החירום.
- **התייחסות לממדים החברתיים והרגשיים של הקליטה בתקופת מלחמה**, כולל תמיכה בעולים המתמודדים עם עומס רגשי ועם מתיחות ביחסים בינם לבין הקהילות בתפוצות.
- **פיתוח מענים מותאמים לעולים בעלי פרופיל תעסוקתי גלובלי**, כולל התייחסות לעבודה מרחוק ולחיבור לשוק העבודה בישראל.
- **קידום לימודי עברית טרום עלייה והרחבת מסגרות אולפן גמישות** (מקוונות, היברידיות ולימודי ערב), בדגש על עברית מדוברת, באופן שיאפשר שילוב עם עבודה ויתמוך בהשתלבות מהירה בחיי היומיום ובשוק העבודה, במיוחד עבור עולים בעלי פרופיל תעסוקתי גלובלי שאינם משתמשים בעברית במסגרת עבודתם.
- **פישוט ודיגיטציה של תהליכי הקליטה**, לרבות הרחבת השירותים המקוונים, הנגשתם באנגלית ושיפור בהירות המידע הבירוקרטי לעולים חדשים.

נייר עמדה בנושא: עלייה מצפון אמריקה בסמוך לאירועי 7 באוקטובר 2023

פרופ' סבטלנה צ'אצ'אשווילי-בולוטין, ד"ר רות תלמי-כהן,
גב' נחמה אפרתי וגב' דורית מאירפלד

1. רקע ומטרות

אירועי 7 באוקטובר 2023 והמלחמה שפרצה בעקבותיהם עוררו עניין ציבורי וממסדי בעלייה לישראל בכלל ובזו מצפון אמריקה בפרט, בעיקר בשל עיתויה. בתקופה שבה מדינת ישראל נתונה ללחמה מתמשכת וסובלת מחוסר יציבות ביטחונית ומשיבוש שגרת החיים האזרחית, עצם ההחלטה לעלות לישראל מעלה שאלות מהותיות באשר למניעי העלייה, לאופני קבלת ההחלטות וליחסי הגומלין בין זהות, ביטחון ושייכות לאומית. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה⁴, בין השנים 2023–2025 עלו לישראל 9,137 עולים מצפון אמריקה - 8,362 מארצות הברית ו-775 מקנדה. רובם עלו בשנים 2024–2025, בעיצומה של לחימה ואי-ודאות ביטחונית וחברתית. מספר זה מהווה כ-0.14% מכלל היהודים החיים בצפון אמריקה, המוערכים בכ-6.7 מיליון⁵. נתון זה מצביע על כך שמדובר בקבוצה קטנה מאוד בהשוואה לאלו שנשארו בצפון אמריקה.

יהדות צפון אמריקה ידועה בזיקתה למדינת ישראל, והעלייה ממנה לישראל נמשכת ברציפות מאז ראשית הקמתה. אחת הסיבות לכך היא פעולתם הפרו-אקטיבית לעידוד עלייה של ארגונים רבים. מאמץ מיוחד מופנה לקהל הצעירים, ועבורם מופעלות תוכניות רבות לעידוד עלייה כגון "תגלית", "מסע" וגרעיני "צבר".

בעוד שהעלייה ממדינות אירופה קשורה גם לגורמי דחיפה כגון מלחמה בארץ מוצא, אירועים אנטישמיים או מעשי טרור מכוונים כלפי הקהילה היהודית לצד מניעים פנימיים ציוניים ואידאולוגיים, העלייה מארצות הברית וקנדה נתפסה עד כה כעלייה הקשורה בעיקר לגורמי משיכה (משאלת לב למימוש חזון ציוני ערכי ואידאולוגי). אולם לאחרונה, ואולי לראשונה בתולדות

⁴ בשנים 2023–2025 עלו לישראל 9,137 עולים, רובם לאחר 2024 בהתאם לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. ראו: נושאים [עלייה לישראל](#).

⁵ על פי נתוני דלה-פרגולה, בשנת 2024 חיו בצפון אמריקה כ-6,700,000 יהודים.

DellaPergola, S. 2026a. World Jewish population 2024. In American Jewish Year Book 2024, ed. A.Dashefsky and I. Sheskin. Cham: Springer (forthcoming)

הקהילה, יותר ויותר יהודים מביעים בגלוי חששות בנוגע לעתידם האישי, המשפחתי והקהילתי, נוכח התגברות אירועי אנטישמיות והאווירה האנטי-ישראלית, אנטי-יהודית ואנטי-ציונית.

לצד זאת, העלייה הנוכחית מצפון אמריקה נובעת גם מבחירה ומהחלטה מודעת לעלות למדינה המצויה במלחמה. עבור רבים מן העולים מדובר במהלך שנשקל לאורך זמן, אשר קיבל תוקף מחודש על רקע אירועי 7 באוקטובר, וזאת לא כתגובה למצוקה מיידית, אלא כבחירה ערכית, זהותית ומשפחתית.

הבחירה לעלות בעת מלחמה מקבלת משמעת עמוקה יותר כאשר בוחנים את מאפייני העולים, שרבים מהם הם ממעמד בינוני ומעלה ובעלי תארים אקדמיים ורשתות משפחתיות וקהילתיות. במובן זה, אין מדובר בעלייה שנעשית בליט בררה או בגלל סכנה מוחשית, אלא בעלייה שנעשית מתוך בחירה לחיות בישראל למרות אי-הוודאות ומצב החירום המתמשך.

הקשר זה מבליט את ייחודיות העלייה מצפון אמריקה בתקופת המלחמה: מדובר בעלייה שאינה נובעת רק משיקולי סיכון מקובלים או משיקולים אינסטרומנטליים, אלא משילוב של זהות, אחריות קולקטיבית, תפיסת עתיד משפחתי ושייכות לאומית. עם זאת, הבחירה הערכית לעלות דווקא בעת מלחמה אינה מבטלת את הקשיים הכרוכים בכך. נהפוך הוא, היא מציבה את העולים בפני אתגר כפול של קליטה במדינה חדשה והתמודדות עם מציאות של חירום לאומי.

מכאן נובעת חשיבותו של נייר עמדה זה: כדי להבין את העלייה מצפון אמריקה בעת מלחמה, לא ניתן להסתפק בשאלה "מדוע אנשים עולים או מהגרים", אלא יש להתמקד באופן שבו העלייה נחוות בפועל על ידי העולים עצמם ובאופן שבו תהליכי הקליטה פוגשים עולים שבחרו להצטרף לחברה המצויה במשבר מתמשך.

מטרת המסמך היא לתאר ולנתח את חוויית הקליטה בפועל בתקופת מלחמה, ולהציע על סמך חוויות אלו המלצות יישומיות להתאמת מערך הקליטה למציאות של חירום מתמשך, שבו תנאי אי-ודאות, עומס מערכתי ושגרת חירום מעצבים את תהליכי הקליטה ואת חווייתם של העולים. מתוך כך, המסמך מניח כי חוויית הקליטה אינה נפרדת מתהליכי הקליטה עצמם אלא מעצבת אותם ומשפיעה עליהם בפועל, וכן משליכה על האופן שבו ישראל נתפסת ומתוארת בתפוצות ועל תהליכים עתידיים של עידוד עלייה.

נייר עמדה זה אינו בוחן את היקף השירותים הקיימים או את כוונות המדיניות, אלא את האופן שבו מדיניות ומנגנונים מוסדיים נחווים ומתוארים על ידי העולים עצמם בתקופת מלחמה.

2. מתודולוגיה

נייר עמדה זה מבוסס על 25 ראיונות עומק חצי-מובנים שנערכו עם עולים מארצות הברית ומקנדה שעלו לישראל בשלוש השנים האחרונות, ברובם בסמוך ל-7 באוקטובר 2023. הראיונות הם חלק ממחקר רחב ומתמשך המתמקד בחוויות ובדפוסי ההתמודדות של עולים חדשים בתקופת המלחמה. המסמך מבוסס על ראיונות עומק עם עולים בני 20–75. קבוצת המרואיינים כללה נשים וגברים, והיא הטרוגנית מבחינת מצב משפחתי (זוגות צעירים, משפחות עם ילדים, עולים בודדים). רובם עם משפחות עם ילדים, בגיל עבודה, בעלי הכשרה מקצועית ו/או תואר אקדמי. חלק מן המרואיינים כבר השתלבו בשוק העבודה בישראל או שהם ממשיכים לעבוד עם גורמים בחו"ל. ממצאי המסמך מצביעים על דפוסים חוזרים בנוגע להחלטה לעלות לישראל ולחויית תהליך הקליטה במציאות של מלחמה.

הראיונות נערכו בחודשים ספטמבר 2025 עד פברואר 2026, והתמקדו בתהליכי קבלת ההחלטה לעלות לישראל, בחוויית העלייה והקליטה בתקופת מלחמה ובמפגש עם מערכות המדינה והרשויות המקומיות בתחומי תעסוקה, שפה, בריאות, חינוך, ביטחון ובירוקרטיה. הראיונות נערכו באנגלית, תומללו ונותחו בניתוח תמטי לזיהוי דפוסים חוזרים.

הממצאים המוצגים במסמך אינם מיועדים להכללה סטטיסטית או להערכה כמותית של היקף השירותים הקיימים. מטרתם להאיר תהליכים, חוויות ודפוסי פעולה כפי שהם נחווים על ידי העולים עצמם, ולהצביע על פערים בין מדיניות הקליטה לבין יישומה בפועל ועל האופן שבו היא נחווית על ידי העולים. פערים אלו אינם נגלים תמיד מתוך הנתונים המנהליים, אך משפיעים באופן ישיר על אמון העולים, על חוסנם ועל השתלבותם לאורך זמן. במובן זה, הממצאים מספקים חלון הצצה ייחודי לעלייה זו.

3. ממצאים: תמונת מצב כפי שהיא מתוארת על ידי העולים

מחקרים רבים מן העשורים האחרונים עסקו בתהליכי קליטה של עולים חדשים בישראל והצביעו על אתגרים מוכרים כגון רכישת השפה, השתלבות בשוק העבודה והסתגלות למערכות המדינה. נייר העמדה המוצג כאן נשען על גוף ידע זה, אך מבקש להתמקד בהיבט נוסף: **כיצד חווים עולים חדשים את תהליכי הקליטה במציאות של מלחמה ושגרת חירום מתמשכת?**

3.1 המלחמה כזרז למימוש רצון עלייה קיים

מן הראיונות עולה כי מרואיינים רבים החליטו לעלות לישראל עוד בטרם פרצה המלחמה. מבחינתם, אם כן, המלחמה האיצה את מימושה של החלטה שכבר התקבלה לפני כן.

המרואיינים ציינו כי דווקא בתקופה של משבר לאומי התחזקה אצלם תחושת המחויבות לישראל וגבר רצונם להיות חלק מהחברה הישראלית. עבור חלקם העלייה בתקופה זו נתפסה גם כביטוי של סולידריות עם המדינה ועם החברה הישראלית.

כך תיאר דויד את תחושת המרחק שחווה טרם העלייה: "היה לי מאוד לא נעים לצפות בחדשות ולקרוא על מה שקורה מאמריקה, כאילו זה קורה למישהו אחר ממקום רחוק. לא אהבתי את ההרגשה הזו... והרגשתי שאני רוצה, אפילו אם אין לי מה לעשות שיכול לעזור, פשוט להיות כאן כדי להראות סולידריות... רציתי להיות כאן בשביל זה. אז אני שמח שאני כאן בשביל זה".

בנימין הגיע לישראל כדי להתגייס כחייל בודד, והוא שיתף: "אני זוכר שאפילו חשבתי לעצמי, מה יקרה אם ישראל תקרוס? אני רוצה לעזור למאמץ המלחמתי בכל דרך שאני יכול".

אילנה סיפרה על החלטתה שלא להמתין לתקופה יציבה יותר: "אנשים אומרים שיש זמן נכון... אני לא חושבת שיש זמן מושלם בכלל. זה זמן מאוד סוער, אז אני שמחה שעשיתי את זה. אני לא בהכרח חושבת שהמתנה לזמן רגוע יותר היא נכונה".

עדויות אלו מלמדות כי עבור חלק מן העולים המלחמה לא עוררה את הרצון לעלות לישראל, אלא האיצה את מימושה של החלטה שהתגבשה עוד קודם לכן, מתוך צורך להיות נוכחים בישראל בתקופה זו. במובן זה, העלייה היא לא רק מהלך אישי, אלא גם ביטוי של מחויבות וזהות קולקטיבית.

3.2 זיקה מוקדמת לישראל כגורם מאפשר עלייה בתקופת מלחמה

נוסף על עיתוי העלייה, ממצאי הראיונות מצביעים גם על מאפיינים ייחודיים של העולים שבחרים להגיע דווקא בתקופת מלחמה, כגון זיקה מוקדמת לישראל, קשרים משפחתיים או חברתיים בארץ וזהות ציונית חזקה.

כך, למשל, מיכאל סיפר כי עליית אחיותיו האיצה גם את עלייתו: "ברגע שהן התחילו לעשות עלייה, זה הכניס את הרעיון לראש שלי ושל אשתי שאולי נוכל למצוא דרך לעשות זאת גם".

דויד הדגיש את תרומתם של קשרים מוקדמים שהיו לו עם החברה הישראלית: "אני אזרח ישראלי ואימא שלי ישראלית ויש לי הרבה משפחה כאן... יש לי יתרון גדול בגלל השפה, המשפחה והחשיפה המוקדמת לחברה".

טליה ציטטה את בעלה, שביטא תפיסה ציונית קיומית: "ישראל היא המקום היחיד שבו להיות יהודי זה לא נטל".

ממצאים אלו ממחישים כי הבחירה לעלות דווקא בתקופת מלחמה אינה מקרית, אלא היא קשורה לזיקה מוקדמת לישראל ולקשרים עם החברה הישראלית.

3.3 קליטה במציאות של שגרת חירום מתמשכת

דברי המרואיינים מלמדים כי הקליטה במציאות של מלחמה ושגרת חירום מתמשכת מאלצת אותם להתמודד עם אתגרים רבים. לא זו בלבד שהם צריכים להסתגל לשפה חדשה, למוסדות המדינה ולמערכות החיים בישראל, הם נאלצים להתמודד גם עם אזעקות והנחיות חירום ועם שינויים תכופים בשגרה היומיומית. מציאות זו מוסיפה רובד נוסף של מורכבות לתהליך הקליטה הראשוני.

3.3.1 "הלם הממ"ד": מפגש ראשון עם שגרת החירום בישראל

אחדים מן המרואיינים הצביעו על פער בין מה שהכירו כתיירים או דרך התקשורת לבין ההתמודדות בפועל עם מציאות של אזעקות וכניסה למרחבים מוגנים. עבור רבים מהם המפגש הראשון עם אזעקה והצורך להיכנס למרחב מוגן לוו בתחושת בלבול וחוסר ודאות בנוגע להתנהלות הראויה.

כך תיארה רבקה את הבלבול הראשוני בנוגע להתנהלות במרחב המוגן: "לקח קצת זמן להבין איך סוגרים את חלון הממ"ד... גם לא ידענו מתי לצאת. שמענו סירנה להיכנס, ואז 15 או 20 דקות אחר כך שמענו סירנה נוספת וחשבנו שזו הסירנה שאומרת שאפשר לצאת".

מרואיינים אחרים ציינו כי מעבר לחוסר הידע הטכני, לא תמיד ניתנה להם הדרכה מסודרת לגבי התנהלות בזמן חירום. כך למשל אמרה שירה: "אף אחד לא לימד אותנו איך להשתמש בחלון הממ"ד... לוודא שיש אוכל או מים בממ"ד. לא ידענו את הדברים האלה".

עדויות אלו משקפות את מה שכמה מן המרואיינים מכנים "הלם הממ"ד" – תחושה ראשונית של בלבול הנובעת מן הצורך להתמודד במהירות עם מציאות ביטחונית שאינה מוכרת להם.

3.3.2 התמודדות עם אתגרי שפה ובירוקרטיה תחת אש

נוסף על ההתמודדות עם שגרת החירום, עולים נדרשים להתמודד גם עם מערכות המדינה, עם בירוקרטיה ועם גופי שירות ציבוריים, וזאת בתקופה שבה חלק מן המוסדות פועלים במתכונת חירום. לאה סיפרה על הלחץ שאפיין את ניסיונה לרשום את ילדיה לבית הספר כאשר טרם נמצא להם מקום מגורים קבוע: "זה היה מאוד מאוד מלחיץ בהתחלה... לא היה לנו מקום מגורים קבוע, אז הם לא הסכימו לרשום את הילדים שלי לבית הספר... הבירוקרטיה הרגישה כאילו היא בולעת את הכול".

קשיי השפה והמעבר למערכת חינוך חדשה הופכים מורכבים אף יותר כאשר בשל המצב הביטחוני הלימודים מתקיימים במתכונת מקוונת.

3.3.3 המורכבות עבור משפחות עם ילדים

שגרת החירום מציבה מורכבות מיוחדת בפני משפחות. עבור משפחות עם ילדים, תהליך הקליטה במצב חירום כרוך לא רק בהסתגלות לשפה חדשה, לסביבה חברתית חדשה ולמצב החירום, אלא גם בהתמודדות עם מערכת חינוך לא מוכרת ועם קשיים רגשיים ולימודיים של הילדים. זאת ועוד, המציאות הביטחונית מחלחלת גם לשפת הילדים, כפי שסיפרה לאה: "הבן שלי יגיד 'אימא, את יותר מרשעת מחמאס'... זה אוצר המילים שלו וזו הדרך שבה הוא מדבר. זו המציאות שלו".

3.3.4 עומס רגשי וצריכת חדשות

מרואינים ציינו כי בישראל, ובייחוד בתקופות של הסלמה ביטחונית, צריכת חדשות ועדכונים שוטפים על המצב הביטחוני תופסת חלק מרכזי משגרת היומיום, ובמידה רבה הופכת לנורמה חברתית. ריבוי של מהדורות חדשות ועדכונים ביטחוניים בזמן אמת יוצרים סביבה תקשורתית אינטנסיבית, המלווה את החיים הציבוריים והפרטיים כאחד.

עבור עולים חדשים מצפון אמריקה, שאינם בהכרח מורגלים לרמת חשיפה זו ולעוצמתה, המעבר לסביבה רוויית חדשות ועדכונים יוצר עומס רגשי נוסף ומעצים תחושות של מתח ואי-ודאות. כך תיארה אביגיל כיצד צריכת החדשות השפיעה עליה: "החדשות באמת מציירות את הדיוקן הקודר ביותר... זה משנה את ההתנהגות והמחשבות שלי כל הזמן במונחים של רמת הלחץ".

עדויות המרואינים מצביעות על כך שתהליך הקליטה בתקופת מלחמה אינו מתרחש רק במפגש עם מוסדות ושירותים, אלא גם בתוך סביבה תקשורתית רוויית מידע, המעצבת את חוויית הקליטה עצמה. חשיפה זו מוסיפה רובד של מורכבות רגשית וחברתית, והעולים נדרשים ללמוד

לא רק את המרחב הפיזי והחברתי החדש, אלא גם כיצד לחיות בתוך שגרת חדשות אינטנסיבית המלווה במתח מתמשך.

3.4 שותפות גורל עם החברה הישראלית והעמקת תחושת השייכות

מציאות של מלחמה עשויה להקשות מאוד על תהליכי קליטה, אולם עדויות המרואיינים מלמדות שבמקרים מסוימים החוויה המשותפת של חיים תחת איום ביטחוני מקרבת את העולים לחברה הישראלית המקומית. ההתמודדות עם אירועים ביטחוניים, שיחות על חוויות משותפות והשתתפות ביוזמות קהילתיות מעניקות לעולים החדשים תחושת שייכות לחברה כבר בשלבים מוקדמים של תהליך הקליטה.

כך תיארה שרה את תחושת השייכות שנוצרה בעקבות החוויה המשותפת של החיים בישראל בזמן המלחמה: "אני מרגישה יותר ישראלית במובן מסוים... חווינו את אותה חוויה שהם חוו, כולנו עברנו את זה באותו זמן... אתה חווה את זה איתם".

באופן דומה רחל ציינה כי השהות בישראל בתקופת המלחמה והחוויות המשותפות תרמו ליצירת קשרים חדשים: "נראה שזה באמת היה ניסיון מלכד עבור אנשים שהיו כאן ב-7 באוקטובר, והם שיתפו את הסיפורים שלהם... הפכנו לידידותיים עם האדם הזה בגלל זה".

השתתפות בפעילות התנדבותית במסגרת המאמץ המלחמתי נתפסת בעיני חלק מן המרואיינים כאמצעי נוסף ליצירת קשרים עם החברה הישראלית ולהעמקת תחושת השייכות. על כך סיפרה מיה: "יצרתי קהילה גדולה מאוד של חברים דרך זה... אם לא הייתי מתנדבת, אני חושבת שהייתי מרגישה מאוד לבד בתקופה הזו".

עדויות אלו מלמדות כי מציאות החירום עשויה לזמן כבר בשלבים הראשונים של החיים בישראל הזדמנויות למפגש ולקרבה עם החברה הישראלית. במובן זה, עבור חלק מן העולים ההתמודדות המשותפת עם מציאות של איום וחוסר ודאות מעמיקה את תחושת השייכות שלהם לחברה הישראלית.

3.5 זהות יהודית וישראל כמקום טבעי לחיים יהודיים

נוסף על תחושת הקרבה לחברה הישראלית המקומית, מדבריהם של אחדים מן המרואיינים ניכר גם תהליך עמוק של חיבור לזהות היהודית. עבורם החיים בישראל בתקופת המלחמה אינם נתפסים רק כהתמודדות עם מציאות ביטחונית מורכבת, אלא גם כהתנסות המחזקת את תחושת הזהות היהודית ואת הקשר לישראל כמקום בעל משמעות מיוחדת לחיים יהודיים.

המחויבות העמוקה לזהות היהודית ולמדינה עלתה למשל בדבריו של בנימין: "מה שמעניין אותי הוא ישראל. אכפת לי מהיהודים ומהמסלול הלאומי שלנו. בשבילי להיות בכל מקום אחר פשוט מרגיש מנוגד לערכים שלי כבן אדם".

מיכאל ציין גם הוא כי דווקא המציאות הביטחונית חיזקה את הקשר שלו למדינה: "אולי אפילו בדרך חיובית, זה גרם לנו להרגיש הרבה יותר קשורים לאדמה, למדינה, לאנשים".

עדויות אלו מראות שלצד האתגרים הכרוכים בחיים בישראל בתקופת מלחמה, עבור חלק מן העולים מציאות זו מחזקת את הזהות היהודית ואת התפיסה כי ישראל היא המקום הנכון ביותר עבור קיום חיים יהודיים.

3.6 בין ישראל לתפוצות: קשרים משפחתיים וחברתיים של עולים בזמן מלחמה

העלייה בתקופת מלחמה עשויה לחזק את תחושת השייכות לישראל, אך מגד עלולה לעורר מתחים ביחסים עם בני משפחה וחברים שנותרו במדינות המוצא. מן הראיונות עולה כי קרובים רבים מביעים דאגה עמוקה ליקיריהם שעלו לארץ ומתקשים להבין את ההחלטה לעבור לישראל דווקא בתקופה של מלחמה.

אדם תיאר את תגובתו החרפה של אביו: "אבי התייחס אליי כאל 'רוצח'. הוא אמר: 'אתה רוצח את אשתך ואת ילדיך' על ידי הבאתם למקום שעומד בפני השמדה". הוא הוסיף כי אחיו חש "נטוש" בעקבות המעבר.

באופן דומה, בנימין שיתף כי חבריו בארצות הברית מתקשים להבין את החלטתו: "רוב החברים שלי מהקולג' אומרים לי את אותו דבר [שזה לא הזמן הנכון]. הם גם אומרים לי שזה טיפשי".

דויד סיפר כי שיחות רבות עם חברים וקרובים מחו"ל מתמקדות בניסיון שלהם להבין את המציאות הישראלית דרך החדשות: "בדרך כלל אנשים שואלים 'אתה בסדר? מה באמת קורה שם? זה מה שאני רואה בחדשות, אתה יכול להגיד לי אם זה נכון?' ואני בעיקר מנסה להרגיע אותם וגם לתאר את המצב בצורה מדויקת".

מרואינים אחדים שיתפו בכך שהפער בין חוויית החיים בישראל לבין האופן שבו המציאות נתפסת מבחוץ יוצר לעיתים תחושת ניתוק. כך למשל אמרה לאה: "הדבר הכי גדול שאני שמה לב אליו הוא שהם לא יכולים לתפוס מה זה אזעקה. כשאתה לא חי כאן זה נראה בלתי נתפס... ובעיניהם זה נראה כמו חיים לא נורמליים".

במקרים מסוימים המלחמה והמעבר לישראל העצימו פערים פוליטיים ואידאולוגיים בין העולים לבין רשתות חברתיות שלהם בתפוצות, עד כדי ניתוק קשרים בעקבות עמדות ביקורתיות או

עוינות כלפי ישראל. כך למשל תיארה אריאלה את תחושת הבגידה שחוותה לאחר אירועי 7 באוקטובר: "העובדה שכל כך מהר אחרי ה-7 באוקטובר הרבה מהם יצאו ואמרו דברים כמו 'מוות לישראל'... אלו האנשים היחידים שהרגשתי נבגדת על ידם".

לצד מתחים אלו, חלק מן המרואיינים סיפרו על ניסיונות לגשר בין ישראל לבין הקהילות בתפוצות ולגייס תמיכה עבור החברה הישראלית בזמן המלחמה. כך סיפרה רבקה: "פניתי לקבוצה גדולה של חברים שלי וביקשתי מהם לעזור לממן חבילות שי לחיילים... הם שיתפו פעולה בשמחה".

ממצאים אלו ממחישים שהעלייה לישראל בזמן מלחמה אינה רק מעבר גאוגרפי, אלא גם תהליך של עיצוב מחדש של קשרים משפחתיים וחברתיים עם אנשים החיים מחוץ לישראל. בעוד שהמרחק מן התפוצות עשוי לעורר מתחים ולגרום במקרים מסוימים לניתוק קשרים, עבור חלק מן העולים הוא גם מגדיר ביתר דיוק את גבולות השייכות ואת תחושת ההזדהות עם החברה הישראלית.

3.7 קהילת עולים ותיקים מצפון אמריקה כמערכת קליטה בלתי פורמלית

אחת התמות הבולטות מניתוח הראיונות היא התפקיד החשוב שממלאות קהילות עולים ותיקים בתהליך הקליטה הראשוני. מן הראיונות עולה כי עבור רבים מן העולים הקהילה שבה מתקיים תהליך ההסתגלות הראשוני אינה בהכרח החברה הישראלית הרחבה, אלא בראש ובראשונה קהילות מקומיות של עולים מצפון אמריקה.

קהילות אלו מתארגנות סביב שכונות מגורים, בתי כנסת ורשתות חברתיות בלתי פורמליות, וממששות עבור העולים מרחב מוכר ליצירת קשרים, לקבלת מידע ולהסתגלות הדרגתית לחיים בישראל.

מעבר להיבט החברתי, מן הראיונות עולה כי הקהילה ממלאת גם תפקיד פונקציונלי משמעותי בתהליך הקליטה. קהילות של עולים מצפון אמריקה מספקות מידע שימושי וחיוני, הכוונה וסיוע יומיומי בנושאים כגון מציאת עבודה, התנהלות מול מוסדות המדינה והבנת נהלים. כך תיארה זאת דבורה: "השכנים שלנו מלמטה עזרו לנו מאוד כשעלינו לראשונה, ונתנו לנו טיפים ודברים לעשות... כמו לדעת לאיזו קופת חולים להירשם".

עבור חלק מן המרואיינים, במיוחד אלו שאין להם בני משפחה בישראל, קהילת העולים מצפון אמריקה מתפקדת גם כרשת ביטחון חברתית ורגשית, כפי שסיפר מיכאל לאחר שרסיס נפל בביתו: "היו לנו המון אנשים מהקהילה שהגיעו... אנשים הציעו לתקן לנו את הגג, לעזור לנו, לתת לנו להתארח אצלם".

רחל סיפרה כי עם הגעתה לישראל הוקצתה לה משפחה מאמצת, וזו ליוותה אותה וסייעה לה בהתמודדות עם האתגרים הראשוניים של הקליטה: "הוקצתה לנו משפחה מאמצת כשבאנו... היא הייתה יוצרת איתי קשר ושואלת 'איך את מסתדרת?'"

עם זאת, לדברי המרואיינים לא כל עולה זוכה שתהיה לו קהילה מעין זו, ובהיעדרה תהליך הקליטה עשוי להיות מורכב מאוד. בהקשר זה הציעה לאה לשקול יצירה של מנגנון ממוסד של משפחות ליווי עבור עולים חדשים: "זה יהיה ממש נחמד פשוט לשדך לאנשים 'משפחת ליווי'... מישהי שלא היה אכפת לה שאשאל את כל השאלות הטיפשיות".

ממצאים אלו מלמדים כי קהילות של עולים מספקות לעולים החדשים מסגרת חברתית, אך מעבר לכך גם ממלאות תפקיד חשוב כתשתית קליטה בפועל. הן מספקות תמיכה והכוונה שלא תמיד זמינות דרך המערכות הפורמליות, ובכך מסייעות לעולים להתמודד עם שלבי ההתבססות הראשונים בישראל. עם זאת, יש להביא בחשבון שלהסתמכות רחבה על קהילת מוצא דוברת אנגלית עשויים להיות גם חסרונות, למשל צמצום חשיפה יומיומית לעברית ולמערכות החברתיות והמוסדיות בישראל.

3.8 אתגרים במפגש עם מערכות הקליטה בישראל

תמה נוספת העולה מן הראיונות נוגעת לאתגרים שעמים עולים מצפון אמריקה מתמודדים בעת המפגש עם מערכות הקליטה והשירותים הציבוריים בישראל. רבים מן המרואיינים מגיעים לישראל לאחר שצברו ניסיון מקצועי בינלאומי, כולל במערכות גלובליות, ופיתחו קריירות מבוססות. כך למשל תיארה לאה, עורכת דין בצפון אמריקה, את הקושי המקצועי שהיא חווה: "מקצועית אני באמת נאבקת כאן... אני פשוט לא רואה אפשרות לעבוד כאן עברי, וזה מאוד מאתגר".

עבודה במערכות גלובליות יצרה גם ציפייה לשירותים ציבוריים המאופיינים בעילות ונגישות וברמה גבוהה של דיגיטציה, אלא שבפועל העולים נתקלים במערכות בירוקרטיות הנתפסות בעיניהם מסורבלות ואיטיות. כך תיארה אילנה, מעצבת שעבדה בחברות אמריקאיות גדולות, את תחושת התסכול שחוותה מן ההתנהלות המוסדית: "אני לא רוצה להתרגל לזה כי אני מקווה שזה יכול להשתפר... יש גישה של חוסר אכפתיות כלפי דברים מסוימים".

מרואיינים נוספים סיפרו על קשיים בהתנהלות מול מוסדות כבר בשלבי הקליטה הראשוניים. כך למשל סיפרה נעמי, בביתם רופאה במקצועה, על הקושי בפתיחת חשבון בנק: "ניסיתי לקבוע תור לפני העלייה... הם אמרו 'לא, תתקשרי כשתגיעי'. התקשרתי והם אמרו שיחזרו אליי. חזרו אליי אחרי שלושה שבועות".

בהיעדר רשתות חברתיות מקומיות, ההתנהלות מול המערכות השונות הופכת מורכבת עוד יותר, כפי שעולה מדבריו של אדם בנוגע לתחושת התלות בקשרים בלתי פורמליים: "המדינה הזו רצה על פרוטקציה. כשאתה בא בלי משפחה וחברים, אין לך כלום מזה. היה נחמד אם הממשלה הייתה הפרוטקציה שלך".

נוסף על הקשיים בהתנהלות מול מוסדות, אחדים מן המרוויינים הצביעו גם על אתגרים בהשתלבות בשוק העבודה המקומי. כדי לשמר יציבות כלכלית ורמת הכנסה גבוהה יחסית חלקם ממשיכים לעבוד עם גורמים בשוקי עבודה בחו"ל או עובדים במתכונת של עבודה רחוק. למודל עבודה זה יתרונות רבים, אך הוא עשוי להיות כרוך גם בתחושת "תלישות" מהחברה בישראל.

מרוויינים אחדים תיארו את ההבדל בין מה שהכירו כתירים לבין הצורך להתמודד עם חיי היומיום במדינה: יוקר מחיה, עומס על מערכות ציבוריות ותרבות שירות שונה מזו שהכירו במדינות המוצא. כך אמר אדם: "לא הבנתי כמה ישראל יקרה... אני מרוויח בכבוד ועדיין נדהם מאיך שאני תמיד מרגיש עני במדינה הזו".

ממצאים אלו מצביעים על כך שעולים מצפון אמריקה המגיעים לישראל כיום מביאים עימם ניסיון מקצועי בינלאומי ודפוסי עבודה גלובליים, אולם במפגש עם מערכות הקליטה והשירותים הציבוריים נאלצים להסתגל לדפוסי פעולה שונים מאלו המוכרים להם.

4. תובנות רחב למדיניות

נייר עמדה זה בחן את חוויית העלייה והקליטה של עולים שהגיעו בשנים 2023–2025 מצפון אמריקה. מניתוח הראיונות והממצאים שהוצגו לעיל עולות כמה תובנות הרלוונטיות למדיניות הקליטה באופן כללי, לאו דווקא של זו מצפון אמריקה. תובנות אלו מצביעות על נקודות חיכוך ועל מנגנוני הסתגלות וצרכים בתהליך קליטה המתרחש במציאות של מלחמה ואי-ודאות מתמשכת.

התובנות עוסקות בזמינותם של שירותים ובאופן שבו העולים חווים את תהליכי הקליטה והשירותים הציבוריים כאשר הם נאלצים להסתגל בעת ובעונה אחת למדינה חדשה, למוסדות לא מוכרים ולשגרת חירום ביטחונית.

התובנה הראשונה היא כי קליטה בתקופת מלחמה נחוות כמצב קליטה מובחן מאחר שמציאות של חירום מתמשך משנה את תנאי הקליטה הבסיסיים, מעצימה את העומס רגשי והתפקודי המוטל על העולים ומשבשת את שגרת החיים. מן הראיונות עולה כי תהליכים אשר בתקופות

שגרה נתפסים כהדרגתיים ורציפים, נחווים בתקופה זו כמורכבים יותר. מורכבות זו נובעת מן הצורך של העולים להסתגל בו־זמנית למערכת חדשה ולמצב ביטחוני מתמשך.

התובנה השנייה נוגעת לפרופיל העולים ולפער בין מסוגלות מקצועית לבין הפגיעות שהם חווים בראשית הדרך. מן הראיונות עולה כי גם עולים בעלי ניסיון מקצועי, השכלה ויכולת תפקוד גבוהה חווים עומס, בלבול וקושי תפקודי בשלב הקליטה הראשוני. ממצא זה מלמד כי מסוגלות אישית גבוהה אינה מבטלת את הצורך בתיווך, בהכוונה ובהנגשת מידע. בהקשר זה, יש לבחון אם החלטתם של חלק מן המרואיינים להמשיך ולעבוד עם גורמים בשוקי העבודה בחו"ל נעשית מתוך בחירה מודעת או שמא גם בתגובה לקשיים בהשתלבות בשוק העבודה המקומי.

התובנה השלישית היא כי קיים פער בין השיח הערכי והאידיאולוגי המלווה את העלייה לבין החוויה היומיומית של מפגש עם מוסדות המדינה ומנגנוניה. עבור עולים שבחרו לעלות מתוך תחושת שליחות, שייכות ומחויבות, חוויית שירות הנתפסת כמסורבלת, איטית או בלתי נגישה עשויה לשחוק את האמון ולהחליש את תחושת ההכרה בבחירה שעשו. במציאות של מלחמה, שבה עולים נדרשים לעיתים לפתרונות מהירים בנושאי דיור, שירותים או התנהלות מול מוסדות המדינה, קשיים בירוקרטיים בולטים במיוחד ומעצימים את תחושת העומס והמורכבות בתהליך הקליטה.

התובנה הרביעית נוגעת לתפקידן של קהילות המוצא בתהליך הקליטה. מן הראיונות עולה כי במקביל למערכת הפורמלית של המדינה העולים החדשים זוכים לתשתית קליטה בלתי פורמלית – קהילות דוברות אנגלית המספקת מידע, תמיכה רגשית וסיוע פרקטי בהתמודדות עם מוסדות המדינה. לצד היתרונות הרבים הטמונים בכך, יש להביא בחשבון גם את האפשרות שתהליך הקליטה יישאר סגור יחסית בתוך קהילת המוצא וידרוש בהמשך יצירת גשרים נוספים לחברה הישראלית הרחבה.

התובנה החמישית היא כי עלייה בזמן מלחמה עשויה לערער את רשתות התמיכה שמחוץ לישראל. הבדלים בתפיסת המציאות הביטחונית, דאגה מצד קרובים, חוסר הבנה ולעיתים גם התרחקות או ניתוק של קשרים משפחתיים וחברתיים יוצרים עומס נוסף על העולים. השלכותיו של מצב זה נוגעות גם לתפקוד היומיומי, לתחושת בדידות ולזמינותה של תמיכה רגשית ומעשית. היחלשותן של רשתות התמיכה דווקא בתקופה שהיא רוויית אתגרים עלולה להקשות על ההתמודדות עם אתגרי החיים בתקופת הקליטה, ועל כן יש לחזק את מנגנוני התמיכה המקומיים. התובנות המוצגות לעיל מדגישות שתהליך הקליטה של עולים בזמן מלחמה הוא תהליך מורכב, המושפע לא רק מזמינותם של השירותים השונים, אלא גם ממבנה המערכת, ממנגנוני תיווך

קהילתיים וממצבן של רשתות התמיכה האישיים של העולים. על בסיס תובנות אלו מוצעים להלן כמה כיווני פעולה לקליטה במציאות של מלחמה ושגרת חירום.

5. המלצות – כיווני פעולה לקליטה במציאות של מלחמה

ההמלצות שלהלן נשענות על תובנות שעלו מממצאי הראיונות. הן אינן מבקשות להעריך את מדיניות הקליטה הקיימת או את היקף השירותים הניתנים בפועל, אלא להצביע על כיווני פעולה אפשריים, וזאת על סמך האופן שבו תהליך הקליטה נחוה על ידי עולים שעלו לישראל בזמן מלחמה ושגרת חירום.

5.1 שילוב תדרוך חירום כחלק בלתי נפרד מן הקליטה הראשונית

קושי עיקרי שהמראיינים הצביעו עליו הוא ההסתגלות לשגרת החירום בישראל. מראיינים תיארו בלבול בנוגע להתנהלות בעת אזעקות ושימוש במרחב מוגן ומשך השהייה בו, ולעיתים כינו את החוויה הראשונית "הלם הממ"ד".

לאור ממצאים אלו, מומלץ לשקול שילוב של תדרוך קצר ומעשי בתהליך הקליטה, שבו יקבלו העולים הסבר באנגלית על אופן ההתנהלות בזמן אזעקה ועל השימוש במרחב מוגן, על מקורות מידע אמין ועדכניים וכן על ההבחנה בין מצבים המחייבים פעולה מיידית לבין מצבים שבהם ניתן להמתין. תדרוך מסוג זה עשוי להפחית את תחושת הבלבול ולחזק את תחושת השליטה של העולים.

5.2 יצירת מנגנון ליווי ותיווך לעולים בשנה הראשונה

כפי שעלה מן הראיונות, עולים רבים מתמודדים בתחילת הדרך עם עומס תפקודי, ועל אחת כמה וכמה כאשר תהליכי הקליטה מתרחשים במקביל לשגרת חירום. הקושי העיקרי שתואר אינו בהכרח היעדר מידע, אלא קושי להבין מהו הצעד הבא, למי לפנות ומה נחשב דחוף.

בשל כך מומלץ לפתח מנגנון ליווי לעולים בתקופה הראשונית, אשר יספק תיווך בסיסי בין שירותים שונים ויסייע בהתמצאות במערכת. מנגנון כזה יכול להתבסס על גורמים שונים, כגון איש קשר קבוע, משפחות ליווי, משפחה מארחת או מלווה קהילתי. מנגנון זה לא מיועד להחליף את השירותים הקיימים, אלא לסייע לעולה להתמצא בהם טוב יותר בתקופה שבה שגרת החיים מופרעת.

5.3 התאמת מענים למשפחות עם ילדים במציאות של אזעקות ושגרת חירום

הורים עם ילדים תיארו בראיונות מורכבות ייחודית של הסתגלות כפולה. הילדים נדרשים להסתגל בו־זמנית לחברה חדשה, לשפה חדשה, למערכת חינוך חדשה ולשגרת אזעקות שאינה מוכרת להם.

על רקע זה יש מקום לפתח חבילת מידע ותיווך באנגלית עבור הורים עולים, שתכלול הסבר על נוהלי חירום במערכת החינוך, כלים בסיסיים להתמודדות של ילדים עם אזעקות ופחדים וכן מידע על גורמי תמיכה זמינים בקהילה המקומית.

5.4 עבודה משותפת עם קהילות מוצא דוברות אנגלית כתשתית קליטה

מן הראיונות עולה כי קהילות של עולים מצפון אמריקה ממלאות פעמים רבות תפקיד מרכזי בתהליך הקליטה הראשוני. קהילות אלו מספקות מידע מעשי ורשת תמיכה חברתית ורגשית ומסייעות בהתנהלות מול מוסדות המדינה.

לאור זאת מומלץ לפעול לשילובן של קהילות אלו כשותפות בתהליך הקליטה, למשל באמצעות חיזוק יוזמות של משפחות ליווי, שיתופי פעולה עם מובילי קהילה מקומיים והנגשת מידע דרכם. במקביל חשוב ליצור גם גשרים לשילוב במרחב הישראלי, כדי למנוע מצב שבו תהליך הקליטה מתרחש רק בתוך קהילת המוצא.

5.5 חיזוק תחושת השייכות באמצעות שותפות בחיי היומיום בזמן חירום

מן הראיונות עולה כי לצד הקשיים, מציאות של מלחמה עשויה להעמיק את תחושת השייכות של העולים לחברה הישראלית, בייחוד דרך חוויות משותפות, קשרים חברתיים והשתתפות ביוזמות קהילתיות עם בני החברה הישראלית הרחבה, מעבר למעגלים של קהילת המוצא. ההתמודדות המשותפת עם מציאות של איום וחוסר ודאות יוצרת אצל חלק מהעולים תחושת קרבה והזדהות כבר בשלבים מוקדמים של תהליך הקליטה. לאור זאת, מומלץ לעודד השתתפות של עולים חדשים בפעילות קהילתית ובהתנדבות המשלבת אוכלוסיות מגוונות מן החברה הישראלית, ליצור מסגרות מפגש בין עולים לבין קבוצות שונות בחברה המקומית, ולהכיר בתרומתן של חוויות משותפות במצבי חירום להעמקת תחושת השייכות כחלק בלתי נפרד מתהליך הקליטה.

5.6 התאמת שירותים לעולים בעלי פרופיל תעסוקתי גלובלי

מרוויינים רבים ציינו כי הם ממשיכים לעבוד עם גורמים בשוקי עבודה בחו"ל או עובדים במתכונת של עבודה מרחוק כחלק מהסתגלות כלכלית בתקופת הקליטה. מודל זה מבטיח יציבות כלכלית, אך חסרונו בכך שהוא עשוי לעורר תחושת תלישות מהחברה הישראלית.

בהקשר זה כדאי לשקול פיתוח של מענים המותאמים לעולים בעלי פרופיל תעסוקתי גלובלי, כגון ליווי בהתנהלות מול מוסדות פיננסיים ומקומות עבודה, לצד יצירת מסגרות מקצועיות וחברתיות מקומיות שיכולות לחזק את החיבור לשוק העבודה ולחברה בישראל.

5.7 קידום לימודי עברית טרם העלייה ובמהלכה לשם השתלבות תעסוקתית וחברתית מיטבית

מומלץ לקדם לימודי עברית כבר טרם העלייה לישראל, בדגש על פיתוח מיומנויות בעברית מדוברת, על מנת להקל על ההשתלבות המהירה בחיי היומיום ובשוק העבודה המקומי. צורך זה בולט במיוחד לאור כך שעולים רבים נדרשים להשתלב בשוק העבודה כבר בשלבי הקליטה הראשוניים, ובפרט בקרב אלו המנהלים קריירה גלובלית, אשר אינם משתמשים בעברית באופן יומיומי במסגרת עבודתם.

לאור זאת, יש להפעיל אולפנים במגוון פורמטים גמישים, כגון לימודי ערב, מסלולים היברידיים ולמידה מקוונת, שיאפשרו שילוב בין עבודה לבין רכישת השפה. גמישות זו תאפשר לשמר את יכולת ההשתכרות מחד, ובו בזמן לתמוך ברכישת עברית מתמשכת ואפקטיבית מאידך.

במובן זה, לימודי עברית אינם צריכים לפגוע במערך התעסוקתי של העולים, אלא להוות גורם תומך ומשלים להשתלבותם המקצועית והחברתית, במיוחד עבור עולים בעלי פרופיל תעסוקתי גלובלי, המשתלבים בשוק בינלאומי שבו השפה העברית אינה דומיננטית.

5.8 פישוט ודיגיטציה של תהליכי קליטה

הראיונות מלמדים שלחלק מן העולים יש ניסיון בעבודה עם מערכות שירות דיגיטליות יעילות, ובהגיעם לישראל הם נאלצים להתמודד עם פער בין ציפיותיהם לבין אופן ההתנהלות של מערכות ציבוריות בישראל.

במציאות של מלחמה, שבה נדרש לעיתים מענה מהיר בנושאים יומיומיים כגון דיור, שירותים ציבוריים או התנהלות מול מוסדות המדינה, קשיים בירוקרטיים בולטים במיוחד ומעצימים את תחושת העומס בתהליך הקליטה.

לאור זאת מומלץ לפעול לפישוט תהליכים ולהנגשה דיגיטלית של הליכי קליטה כגון קביעת תורים לשירותים ציבוריים. כמו כן מומלץ להנגיש שירותים מקוונים באנגלית ולספק הסבר ברור יותר של תהליכים בירוקרטיים.

5.9 חיזוק רשתות תמיכה לעולים בתקופות של מתיחות עם קרובי משפחה וחברים מהתפוצות

מן הראיונות עולה כי העלייה לישראל בזמן מלחמה משפיעה לא רק על תהליך הקליטה המקומי אלא גם על הקשרים עם בני משפחה וחברים בתפוצות. חלק מן המרואיינים תיארו פערים בתפיסת המציאות הביטחונית, דאגה מצד הקרובים ולעיתים גם מתחים פוליטיים או אידאולוגיים. מצבים אלו עלולים לעורר בקרב העולים תחושת בדידות ולהרחיקם מרשתות תמיכה קודמות. לפיכך הם עשויים להזדקק למענים קהילתיים שיסייעו להם להתמודד עם האתגרים הרגשיים והחברתיים של המעבר.

בהקשר זה, מומלץ להקים מסגרות קהילתיות או קבוצות שיח לעולים חדשים, אשר יסייעו בעיבוד חוויית המעבר, יחזקו רשתות תמיכה מקומיות ויתרמו לחוסן אישי בזמנים של אי-ודאות מתמשכת.